

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
навчальної дисципліни
Раннє втручання в системі спеціальної освіти та інклюзивної освіти
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Логопедія. Спеціальна психологія»
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Синиця Аліна Олександрівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-hology/composition-kaf-psychology/synytsia-alina-oleksandrivna/
Контактний тел.	+380992285921
Е-mail викладача:	alina_starceva@ukr.net
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 понеділок - п'ятниця

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
Денна 3/90	14	16	60	екзамен
Заочна 3/90	8	4	78	екзамен

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: раннє втручання, трандисциплінарна модель, сімейно-центрований підхід, діти раннього віку, порушення розвитку,

Мета та предмет курсу: Метою викладання навчальної дисципліни «Раннє втручання в системі спеціальної освіти та інклюзивної освіти» є формування у здобувачів вищої освіти першого рівня глибокого розуміння теоретико-методичних основ організації та надання послуги раннє втручання в системі спеціальної освіти, а також озброєння їх ефективними методами та прийомами роботи з дітьми раннього віку з особливими освітніми потребами враховуючи вікові та типологічні відмінності, та їх батьками.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

PH8. Організувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

PH10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

PH13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

PH14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

PH1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

PH12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

PH5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

PH15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

Зміст курсу:

Модуль 1. Раннє втручання в системі спеціальної освіти.

Тема 1. Теоретичні основи надання послуги раннього втручання.

Раннє втручання як система надання допомоги дітям із особливими освітніми потребами. Основні поняття та переваги послуги раннього втручання. Завдання послуги раннього втручання. Зміст послуги раннє втручання. Раннє втручання як формування середовища, що фасилітує розвиток дитини з особливими освітніми потребами. Системні засади раннього втручання.

Тема 2. Впровадження системи раннього втручання в Україні.

Сучасний стан та перспективи розвитку послуги раннього втручання в Україні.

Бар'єри на шляху впровадження системи раннього втручання в Україні. Порівняльна характеристики «традиційної» медико-реабілітаційної моделі надання послуг та раннього втручання. Комплексна система раннього втручання: міжвідомча, міжсекторальна, трансдисциплінарна. Правові документи, що регулюють надання послуги раннього втручання. Концепція раннього втручання в Україні.

Модуль 2. Міжнародний досвід впровадження послуги раннього втручання.

Тема 3. Міжнародний досвід організації та впровадження послуги раннього втручання.

Політика раннього втручання: міжнародні підходи. Міжнародний погляд на систему раннього втручання. Формування системи раннього втручання в різних країнах (Грузія, Болгарія, Нідерланди, Сербія, Велика Британія). Організація послуги раннього втручання у США. Особливості організації та функціонування послуги раннього втручання у США. Специфіка фінансування послуги раннього втручання у США. Моделі раннього втручання для дітей з особливими освітніми потребами: денверська модель раннього втручання; програма «Hear and Say»; мюнстерська батьківська програма з підтримки розвитку комунікацій немовлят та дітей з порушеннями слуху та ін.

Тема 4. Організація послуги раннього втручання у країнах Європи.

Історія розвитку послуги раннього втручання та нормативно-правової бази у країнах Європи. Особливості організації та функціонування послуги раннього втручання у країнах Європи. Специфіка фінансування послуги раннього втручання у країнах Європи. Бар'єри при організації послуги раннього втручання у країнах Європи.

Модуль 3. Особливості розвитку дітей від народження до 1 року.

Тема 5. Особливості розвитку дитини від народження до 1 року.

Значення пренатального та постнатального періоду розвитку дитини. Специфіка розвитку дитини у перший рік життя. Закономірності рухового розвитку дитини від народження до 1 року. Особливості психічного розвитку дитини від народження до 1 року. Емоційна регуляція немовлят. Провідний вид діяльності дітей першого року життя. Закономірності домовленнєвого розвитку та рання мовленнєва комунікація. Характеристика кризи першого року життя. Сенсорний розвиток дитини від народження до 1 року.

Тема 6. Специфіка прояву порушеного розвитку у дітей від народження до 1 року.

Причини порушень розвитку у дітей першого року життя. Перші прояви порушень розвитку у дитини першого року життя. Профіль дитини «групи ризику». Значення згасання безумовних рефлексів та зміна їх на вміння та навички дитини. Прояви розвитку дитячого церебрального паралічу у дітей. Специфіка розвитку дитини з розладами аутистичного спектру у період від народження до 1 року. Ознаки порушень слуху, зору у дітей від народження до 1 року.

Модуль 4. Особливості розвитку дітей від 1 до 3-х повних років.

Тема 7. Особливості розвитку дитини від 1 до 3-х повних років.

Періодизація періоду розвитку дитини від 1 до 3 років. Антропометричні показники розвитку дитини в період від 1 до 3 років. Психоемоційний розвиток дітей від 1 до 3 років. Особливості розвитку мовлення дітей від 1 до 3 років. Значення провідного виду діяльності дитини у віці від 1 до 3 років. Криза 3-го року життя або формування образу «Я-сам».

Тема 8. Специфіка прояву порушеного розвитку дітей від 1 до 3-х повних років.

Причини порушеного розвитку дітей у віці від 1 до 3 років. Характеристика типологічних труднощів дітей з особливими освітніми потребами у віці від 1 до 3 років. Показники прояву затримки психофізичного розвитку дитини у віці 1 до 3 років. Мовленнєві порушення у дітей від 1 до 3 років їх прояв. Характеристика дитини з розладами аутистичного спектру від 1 до 3 років. Особливості розвитку дітей у віці від 1 до 3 років з порушеннями сенсорних систем (слуху, зору).

Модуль 5. Організація послуги раннього втручання.

Тема 9. Основні принципи організації та алгоритм надання послуги раннього втручання.

Сімейно-центрований підхід у забезпеченні послуги раннього втручання. Специфічні принципи організації послуги раннього втручання: сімейно-центрованість. Міждисциплінарність та командність. Функціональний підхід. Партнерство батьків і фахівців у послугі раннього втручання. Алгоритм послуги раннього втручання: звернення батьків. Первинна оцінка потреб дитини й сім'ї. Загальні правила організації первинної оцінки. Етапи проведення первинної оцінки. Командне обговорення первинної оцінки, вибір робочої команди й координатора роботи з сім'єю. Оцінка дитячо-батьківських відносин. Зустріч з батьками: обговорення результатів первинної оцінки й узгодження запиту. Поглиблена оцінка у відповідності до запиту. Обговорення з батьками результатів поглибленої оцінки.

Тема 10. Реалізація та оцінка ефективності програми раннє втручання.

Формування та реалізація індивідуального сімейного плану раннього втручання. Реалізація програми раннього втручання в природному середовищі з використанням повсякденних рутин. Оцінка ефективності програм раннього втручання як системи сприяння розвитку дитини та психологічного супроводу родин. Етапи надання послуг раннього втручання: перший етап, другий

етап, третій етап. Вихід з програми раннього втручання. Психологічний супровід сімей, які виховують дітей раннього віку з особливими освітніми потребами. Логопедичний супровід сімей, що виховують дітей раннього віку з особливими освітніми потребами.

Модуль 6. Науково-методичне забезпечення послуги раннього втручання.

Тема 11. Підготовка фахівців до реалізації послуги раннього втручання.

Знання та вміння фахівців команди раннього втручання. Професійна кваліфікація, розвиток і навчання у ранньому втручанні. Професійний розвиток у ранньому втручанні. Навчальні компоненти раннього втручання. Роль супервізії у ранньому втручанні. Супервізія як передумова побудови довірливих відносин, що сприяють розвитку. Супервізант і супервізор: постановка цілей. Ефективні підходи в супервізії у ранньому втручанні.

Тема 12. Методичне забезпечення надавачів послуги раннього втручання. Норми забезпечення обладнанням та інвентарем надавача послуги раннього втручання. Перелік дидактичного та спеціального обладнання для надання послуги раннього втручання. Орієнтовний перелік обладнання для забезпечення спілкування та розвитку навичок комунікації у дитини з проблемами мовленнєвого розвитку: комунікативні книги для розміщення комунікативних карток; комунікативні кнопки «Big Mac», «Talk Block»,

«Go Talk One» тощо для запису комунікативних повідомлень; комунікативні пристрої «Go Talk» для запису комунікативних повідомлень та розміщення комунікативних карток; програмне забезпечення «Let Me Talk», «Boardmaker»; приставки для управління поглядом «Тобіи Дупавох». Розвивальні ігри для дітей віком від народження до трьох років: від народження до 3 місяців, від 4 місяців до 6 місяців, від 7 місяців до 9 місяців, від 10 місяців до 12 місяці, від 1 року до 2х років, від 2х років до 3х років. Критерії добору іграшок для дітей від народження до 3х років. Позicionування дитини з руховими порушеннями та підбір обладнання. Харчування та догляд за дитиною від народження до 3х років з ООП (різними типологіями труднощів).

Методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

За джерелом інформації:

Словесні: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда, бліцопитування.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні: інсценування, ігрові та практичні вправи, моделювання проблемних ситуацій, інтелектуальні розминки (головоломки), робота в групах та міні-групах («team building»), case-study.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс має особливості, які спрямовані на максимальне засвоєння вами знань з дисципліни: «Раннє втручання в системі спеціальної та інклюзивної освіти».

Безпека:

• у разі ракетних ударів або інших надзвичайних ситуацій, первинним є ваша безпека. Якщо під час заняття оголошують повітряну тривогу, заняття буде негайно припинено, і ми домовляємось із вами про його перенесення на інший час або про асинхронну роботу.

• намагайтеся дотримуватися всіх інструкцій з безпеки, і як тільки можливо, повідомте про ваш стан та можливість продовжити навчання.

Типи занять:

- лекції з мультимедійним супроводом: для того, щоб ви мали не лише теоретичні знання, а й зрозуміли, як процес відбувається на практиці.

- практичні заняття: ви отримаєте можливість відточувати навички роботи з дітьми різного віку з порушеннями опорно-рухових функцій різного походження, зокрема побудови індивідуальних планів розвитку дитини з порушеннями опорно-рухових функцій

- ✚ Дистанційне навчання:

- використовуються платформи Moodle та Zoom.

- ✚ Zoom-заняття:

- для підвищення ефективності навчання та взаємодії між усіма учасниками, увімкнення відео є обов'язковим. Це допомагає мені як викладачу краще зрозуміти, чи зрозумілі для вас матеріал та методики, а також допомагає зробити процес навчання більш особистісним. Якщо є вагомі причини, через які ви не можете увімкнути відео, будь ласка, заздалегідь повідомте мене про це.

- ✚ Інтерактивні методи:

- робота в групах та парах.

- Case-study, мозкові штурми, рольові гри.

- ✚ Домашнє завдання:

- будьте готові до регулярного домашнього завдання. Воно буде не лише теоретичним, а й практичним.

- ✚ Оцінювання:

- ваша успішність буде оцінюватися на основі виконаних завдань, активності на заняттях та презентації фінального проекту.

- ✚ Дедлайни:

- важливо дотримуватися установлених дедлайнів, але якщо у вас є причини, пов'язані з надзвичайними обставинами (як-то ракетні удари, відсутність зв'язку тощо), дедлайни можуть бути переглянуті.

- ✚ Етика та дисципліна:

- підтримую дотримання академічної чесності та професійної етики.

- що стосується додаткових матеріалів, рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів — все це викладено на Google Disk, а посилання на нього є на платформі Moodle та в нашій Telegram групі.

- спілкуватись і вирішувати нагальні питання будемо в групі в Telegram, допоки навчальний процес триває не в стінах нашого БДПУ, і можливі різні форс-мажорні обставини, як то блекаут, локдаун, відсутність зв'язку тощо.

- Буду рада бачити ваші обличчя і чути ваші голоси, тому за можливості прошу вмикати камери і бути активними учасниками освітнього процесу. Крім того, так я зможу вас впізнавати на вулиці і радо привітатися!

Ці політики можуть бути доповнені або змінені в залежності від ситуації. Я, зі свого боку, теж дотримуватимусь всіх означених політик. Якщо у вас є будь-які питання або пропозиції, будь ласка, не соромтеся звертатися. З нетерпінням чекаю на нашу конструктивну взаємодію в процесі вивчення неймовірно цікавої дисципліни!

До зустрічі на заняттях!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

технічне (ноутбук, проектор); програмне (Moodle, репозитарій); наочність (презентації), дидактичний матеріал.

Система оцінювання та вимоги:

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, додатки від Google.

Основним завданням **поточного (формульованого) контролю** є оцінка рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи, повноти та якості засвоєння ними навчального матеріалу за темами, змістовими модулями навчальної дисципліни та виконання індивідуального завдання відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

Застосовуються такі *форми оцінювання* навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

- усний контроль: мозкова атака, ділова гра; розв'язування ситуативних задач;
- самоконтроль: само- та взаємооцінювання, рефлексія;
- тестовий контроль: письмове тестування (закриті, відкриті питання).

Критеріями оцінювання є: повнота та логічність знань, володіння понятійним апаратом, вміння аргументувати та робити власні висновки; враховується характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); глибина знань, їх зв'язок із практикою, інтегрування з суміжними дисциплінами; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання ситуативних задач, вміння планувати діяльність відповідно до програмових вимог, добирати ефективні методи та прийоми відповідно до поставлених завдань, творчо підходити до розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій.

Формою **підсумкового (сумативного) семестрового контролю** є екзамен у обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Мінімальний прохідний бал допущення до екзамену – 25.

Максимальна кількість балів, що нараховується за екзамен – 50 балів.

Можливий наступний **варіант його складання**:

1) у *письмовій формі*: передбачено 50 тестових завдань закритого типу, кожне з яких оцінюється 1 бал.

Загальна кількість балів за вивчений курс для *денної форми навчання* обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю (ЗК= 35 балів). Потім до отриманого показника додаються бали за виконане ІНДЗ та бали (15), та бали, набрані під час екзамену (50). За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, визначаємо за формулою.

$$m = 35 + 15 + 50 = 100$$

35 бал. – поточний контроль; 15 бал. – ІНДЗ;

50 бал. – екзамен;

Загальна кількість балів за вивчений курс для *заочної форми навчання* обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю (20*2). Потім до отриманого показника додаються бали за виконане ІНДЗ та бали (10), та бали, набрані під час екзамену (50). За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, визначаємо за формулою.

$$m = 40 + 10 + 50 = 100$$

40 бал. – поточний контроль;

10 бал. – ІНДЗ;

50 бал. – екзамен;

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка шкалою ЄКТС для всіх видів підсумкового контролю
90-100	A
78-89	B
65-77	C
50-64	D
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація) Базова

Базова

1. Кукуруза Г.В. Психологічна модель раннього втручання: допомога сім'ям, що виховують дітей раннього віку з порушеннями розвитку: монографія. Х.: Планета-принт, 2013. 244с.
2. Методичні рекомендації щодо впровадження практики надання послуги раннього втручання <https://ei.kharkov.ua/storage/acts/March2021/JfRk6dmG3kai0zAupFcF.pdf>
3. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку: <https://cutt.ly/rJ3sfWk>
4. Сухіна І., Риндер І., Скрипник Т. Психологічна модель раннього втручання для дітей з аутизмом: посібник. Київ-Чернівці: «Букрек», 2017. 192 с.
5. Рекомендовані практики в Ранньому Втручанні: посібник для фахівців. Харків: Факт.2021. 356с. <https://www.eurlyaid.eu/eciguidebook-ukrainianversion>
6. Технологія раннього втручання: принципи, алгоритм, зміст: метод. рекомендації. Харків, 2017. 36 с.
7. Формування політики раннього втручання: тренінговий модуль / кол. авторів: Л.Ю.Байда, Є. Б. Павлова, О. Л. Іванова, Г. В. Кукуруза. Київ, 2017. 62 с.
8. Handbook of Infant Mental Health / Charles H. Zeanah, Jr., The Guildorf Press, 2000. 622 p.

Допоміжна

1. Аймедов К.В., Кривоногова О.В. Взаимодействие с аутичным ребенком в семье: методические рекомендации. Одесса, 2014. 32 с.
2. ВОЗ МКБ-10. Классификация психических и поведенческих расстройств. СПб.: Адис, 1994. 304 с.
3. Ермакова В.П. Основы тифлопедагогики. М.: Просвещение, 2000. 223с.
4. Зборовська Н. А. Дитина зі світу тиші. На допомогу батькам нечуючої дитини : науково-методичний посібник / Інститут спеціальної педагогіки АПН України, лабораторія жестової мови / за ред. С. В. Кульбіді. К.: Педагогічна думка, 2008. 183 с.
5. Королева І.В. Диагностика и коррекция нарушений слуховой функции у детей раннего возраста. СПб, КАРО, 2005. 288с.
6. Козьявкін В. І., Шестопалова Л. Ф., Подкорытов В. С. Детские церебральные параличи. Медико-психологические проблемы. Львів: НВФ «Укр. технології», 2014. 142 с.
7. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Дизартрія у систематичі мовленнєвих порушень (сучасний погляд). *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. Наукових праць*. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. С.111-116.
8. Конопляста С.Ю. Синиця А.О. Сучасний стан логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем та їх батьків як запоруки успішної соціалізації. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 37. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: Зб. наукових праць*. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2019. С.63-72.
9. Кукуруза А.В. Системная модель оказания помощи детям раннего возраста с нарушениями развития. Вестник Харьк. ун-та. Психология. 2002. № 550, ч. 2. С. 158.
10. Манько Н. В. Абілітаційна та корекційно-розвивальна робота з дітьми раннього віку із органічним пошкодженням ЦНС. *Збірник наукових праць. Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 65. С. 407 - 413.
11. Мартинюк В. Ю., Зінченко С. М. Мінімальна мозкова дисфункція: навчальний посібник. Київ: Інтермед, 2011. 167с.
12. Марценковський І.А. Вимоги до програмно-цільового обслуговування дітей з розладами зі спектра аутизму: методичні рекомендації. СПД-ФО Парашин І.С. 2009. 46 с.

13. Поніманська Т. І. (2013). Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник. К. : Слово.
14. Синиця А.О. Проблема логопедичного супроводу дитини раннього віку з дитячим церебральним паралічем у сучасній теорії та практиці. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : Зб. наукових праць*. К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2016. С.80-86.
15. Синиця А.О. Актуальність логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем у сучасному соціумі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 14 / за ред.О.В.Гаврилова, В.М.Синьова*. Камянець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2019. С. 290-302.

Інформаційний ресурс

<https://rvua.com.ua>

<https://www.unicef.org/ukraine/child-protection/early-intervention> <https://nus.org.ua/view/shho-take-rannye-vtruchannya-i-navishho-vono-potribne/> <https://rvua.com.ua/category/advice-videos/>